

Kazimierz Synowczyk OFM^{Cap}, *L'obbedienza secondo San Francesco d'Assisi. Alcune chiavi essenziali di lettura*, Roma 1987, ss. XXXVIII + 373.

Nie sposób wyobrazić sobie życia ludzkiego bez posłuszeństwa. Wiadomo, że posłuszeństwo nie ma nic wspólnego ze ślepyim wykonywaniem rozkazów. Jest to postawa dialogowa, wzajemnego „posłuchiwania”, którego owocem ma być konkretne podjęcie decyzji. Nie sposób pogodzić dyktatury z posłuszeństwem.

Książkami na temat posłuszeństwa w sensie biblijnym, kościelnym, monastycznym, zakonnym zapełniono na przestrzeni dwu tysięcy lat działalność Kościoła w dziejach ludzkości co najmniej kilka bibliotek. Tym bardziej budzi zainteresowanie nowa pozycja, której autorem jest Kazimierz Synowczyk OFM^{Cap}.

Poza wstępem, wykazem używanych skrótów oraz bibliografii praca pod względem strukturalnym składa się z trzech części; każda z nich zawiera podrozdziały. Pracę zamykają wnioski. Jak zaznaczył Autor, w pracy posłużył się metodą historyczno-biblijną, ustawicznie patrząc poprzez osobę św. Franciszka (s. 7). Celem lepszego zorientowania czytelnika w omawianej problematyce omawia Autor kluczowe pozycje podejmujące problematykę posłuszeństwa (s. 7-9). Autor wskazuje na takich pisarzy, jak np. H. Felder, K. Esser, L. Lehmann, W. Lampen, A. Quaglia, F. Uribe.

K. Synowczyk OFM^{Cap} postawił sobie bardzo ambitne zadanie. W części I swojej pracy, zatytułowanej: *Lineamenti dell'obbedienza biblica e prefrancescana* (s. 17-92), wprowadza czytelnika na bardzo rozległe pole problematyki posłuszeństwa. Po wyjaśnieniu samego terminu „posłuszeństwo” Autor przeciwstawia posłuszeństwo Chrystusa nieposłuszeństwu Adama (s. 19-32). Następnie omawia posłuszeństwo chrześcijańskie, które ma swoje źródło w wierze, w Ewangelii, by w końcu poświęcić uwagę posłuszeństwu braterskiemu. Po bardzo przejrzystym rysie posłuszeństwa w aspekcie biblijnym, przedstawionym w rozdziale I części I, Autor przechodzi do rozdziału II, zatytułowanego „*Lineamenti dell'obbedienza prefrancescana*” (s. 48-94). Czytelnik dowiaduje się, jak rozumieeli posłuszeństwo Ojcowie Kościoła, w szczególności św. Bazyli i św. Augustyn, ale również Jan Kasjan. Autor dał także czytelny rys problematyki posłuszeństwa w *Regule* św. Benedykta, i to łącznie z ćwiczeniami w posłuszeństwie. Zwrócił również uwagę na koncepcję posłuszeństwa szkoły cystersów, św. Bernarda oraz Guglielmo di Saint-Therry.

Na tle tak szeroko pod względem historycznym zaprezentowanej problematyki posłuszeństwa Autor wprowadza czytelnika w meritum swojej pracy. Część II nosi tytuł: *La vita in obbedienza secondo San Francesco d'Assisi* (s. 95-307). Autor pragnie ukazać życie św. Franciszka w duchu posłuszeństwa, które ma wymiar trynitarny. Chodzi tutaj o posłuszeństwo w duchu Boga Ojca, Boga Syna i Boga Ducha Świętego. Następnie przechodzi Autor do historii samego powołania św. Franciszka oraz jego braci. Powołanie to właśnie wyraża się w posłuszeństwie Słowu, Eucharystii, Ewangelii. Autor bardzo trafnie dobiera teksty źródłowe dla uzasadnienia swoich tez (np. s. 107, 109, 112, 113, 115, 131). W sposób szczególny pragnie tutaj recenzent podkreślić wspaniałe

rozpracowane zagadnienie posłuszeństwa wobec Słowa Wcielonego oraz Eucharystii. Czytelnik ma przed sobą wielkiego erudyty; widać to również w trafnym doborze tekstów łacińskich.

Rozdział II – „L'obbedienza come espressione della comunione con la Chiesa” (s. 144-195) – tej części jest mniej oryginalny. Autor prezentuje na podstawie analizy tekstów zarówno św. Franciszka, jak i literatury franciszkańskiej relacje posłuszeństwa do hierarchii Kościoła, a więc wobec papieża, biskupów, kapłanów, wobec norm Kościoła. Bardziej interesujące jest zagadnienie posłuszeństwa wobec norm liturgicznych, a więc przestrzegania norm liturgii Mszy św., głębokiego szacunku wobec Eucharystii, przestrzegania norm odmawiania brewiarza. Recenzent pragnie wyrazić swoją wdzięczność Autorowi, że ukazał właśnie ten wymiar posłuszeństwa. Wiadomo, że pod tym względem są ogromne nadużycia w Europie Zachodniej, a wydaje się, że nierozważni kapłani wprowadzają tego rodzaju nadużycia na teren Kościoła również w Polsce. Msza św. nie jest własnością prywatną ani własnością grupy. Każda Msza św. jest własnością Kościoła świętego i dlatego należy być posłusznym normom liturgicznym. Autor nie omieszkał również wskazać na Misterium Paschalne, tzn. na związek Eucharystii i sakramentu pokuty. Na stronach 182-183 Autor trafnie zestawił tekst Papieża Jana Pawła II: „Non ad Eucaristiam modo conducit Poenitentia verum ad Poenitentiam Eucaristia pariter ipsa” z tekstem św. Franciszka: „Debemus siquidem confiteri sacerdoti omnia peccata nostra, et recipiamus corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi ab eo” Autor podkreśla również posłuszeństwo w przepowiadaniu, w apostołacie misyjnym (s. 185-195), by w logicznej konsekwencji przejść do problematyki posłuszeństwa we wspólnocie braterskiej.

Rozdział III, zatytułowany „L'obbedienza come espressione della comunione nella fraternita” (s. 196-248), porusza najpierw zasady życia braterskiego. Życie to musi mieć założenia i wymiary chrystocentryczne. Autor ukazuje na tekstach św. Franciszka, że posłuszeństwo wspólnoty braterskiej jest możliwe tylko w duchu miłości. Problem posłuszeństwa wobec autorytetów, przełożonych, którzy zabiegają o zachowanie zasad życia wspólnego, zamyka ten bogaty rozdział.

W rozdziale IV – „L'obbedienza come espressione della comunione con gli uomini e con le creature” (s. 253-273) – Autor zwraca uwagę na fakt, że posłuszeństwo w życiu św. Franciszka to nie tylko właściwa jego relacja wobec Boga, Kościoła, Ewangelii, autorytetu przełożonego. Życie św. Franciszka to także wspaniały przykład postawy posłuszeństwa w sensie uniwersalnym wobec stworzenia, postawy, która gwarantuje zachowanie równowagi ekologicznej (s. 273-376) i równowagi wobec ludzkości (s. 266). Również i tutaj Autor po mistrzowsku dobiera teksty łacińskie.

Jak już zaznaczyliśmy, punkt ciężkości pracy K. Synowczyka OFM^{Cap} spoczywa na części II, w której skład wchodzi aż pięć rozdziałów. Część I należy rozumieć jako szerokie tło biblijno-historyczne, część II zaś jako konfrontację z częścią I w aspekcie osiągniętych badań. Rozdział V – zatytułowany „Il concetto d'obbedienza alla luce delle biografie principali di San Francesco” (s. 276-307) – jest ponownym wprowadzeniem czytelnika w koncepcję posłuszeństwa, ale w świetle biografii św. Franciszka. W szczególny sposób analizuje Autor zagadnienie autorytetu w zakonie franciszkańskim. Omawia również w wyżej wymienionym aspekcie pozycję przełożonego w tymże zakonie. I znowu czytelnik ma możliwość wglądu w trafnie dobrane teksty z biografii św. Franciszka, jak również z tradycji zakonu franciszkańskiego.

C z ę ś ć III pracy K. Synowczyka OFM^{Cap} obejmuje dwa rozdziały. Na tym etapie badań (s. 308-364) w rozdziale I omawia Autor posłuszeństwo św. Franciszka w świetle posłuszeństwa rozumianego biblijnie, jak również posłuszeństwa, jego koncepcji, w literaturze przedfranciszkańskiej. Natomiast w rozdziale II – „Le convergenze dell'obbedienza in San Francesco con l'obbedienza prefrancescana” – analizuje zbieżność posłuszeństwa św. Franciszka z koncepcją przedfranciszkańską. Rozdział I części III jest w swej budowie analogiczny do rozdziału I części I, z tym że teraz Autor interpretuje posłuszeństwo już w aspekcie przeprowadzonych badań. Chodzi tutaj ponownie o posłuszeństwo w sensie bezpośrednim, tzn. wobec Boga w Trójcy Jedynej, oraz w sensie pośrednim wobec Kościoła świętego, jak również wobec przełożonych. Także posłuszeństwo w sensie uniwersalnym, wobec wszystkich ludzi, rzeczy stworzonych, znajduje w tym rozdziale swoje zasadne miejsce. Natomiast w rozdziale II Autor analizuje nade wszystko relacje posłuszeństwa w duchu franciszkań-

skim do koncepcji posłuszeństwa według Reguły św. Benedykta. Zakończenie zawiera wyniki przeprowadzonych badań.

Omawiane studium prezentuje nam Autora wysokiej klasy, erudyte. K. Synowczyk OFM^{Cap} bardzo dobrze opanował technikę pracy naukowej. Potrafił wyłowić z ogromnego materiału – jeżeli uwzględnić metodę biblijno-historyczną – elementy najistotniejsze. Praca jest bardzo obszerna. Gdyby jednak nie umiejętność dokonywania istotnych selekcji, miałaby wymiary co najmniej dwóch tomów. Recenzent podkreślił trafność dobieranych tekstów. Wnioski z prowadzonych badań przez K. Synowczyka OFM^{Cap} są czytelne, logiczne. Na podkreślenie zasługuje doskonała znajomość języka włoskiego. Należy przy tym zaznaczyć, że Autor również dobrze posługuje się językiem niemieckim, angielskim oraz łacińskim. Praca oddaje cenne usługi teologii duchowości. Należałoby życzyć sobie, aby praca ta doczekała się szybkiego tłumaczenia na język polski, by była dostępna szerokim kręgom zainteresowanych.

Antoni Jozafat Nowak OFM